


VWS MEDIA-ANALYSE: AFTREDEN KABINET, INCLUSIEF DE GEVOLGEN VOOR DE CORONACRISISAANPAK

Analyseperiode 12:00 uur d.d. vrijdag 15 januari – 13:00 uur d.d. zaterdag 16 januari

5.1.2e

Directie Communicatie. Vragen? Mail naar

5.1.5

@minvws.nl

1. Belangrijkste bevindingen

- Media zien een kabinet dat veel crises heeft overwonnen afgelopen drie jaar, maar nu toch kort voor de verkiezingen is gevallen. Trouw spreekt daarbij van een 'wrange ironie': noodgedwongen bezwoer Rutte III de ene na de andere buitengewone crisis. Maar een kwestie uit de vorige regeerperiode wordt het kabinet in het zicht van de haven fataal.
- Media spreken van een 'zachte' landing; een val in slowmotion waarbij alle partijen vooral eensgezindheid wilden uitstralen: de coronacrisis is té belangrijk om rollend over straat uiteen te gaan. Tegelijkertijd zijn de verkiezingen nooit ver weg en vanuit die invalshoek bezien overheerst vooral de symboliek van het aftreden: zich verantwoordelijk voelen voor het gedane onrecht was minder de aanleiding om af te treden, maar eerder een breuk om zoveel mogelijk 'met schone handen' de verkiezingen in te gaan. Vooral de lijsttrekkers van het CDA, D66 en Rutte zelf hebben hier baat bij: zij gaan verder de verkiezingen in en dus was hen er alles aan gelegen dat de val zo min mogelijk ruis veroorzaakte. Dat laatste is uiteindelijk aan de kiezer om te bepalen; of de lijsttrekkers de juiste keuze hebben gemaakt door, in tegenstelling tot Asscher, niet terug te treden als lijsttrekker. Als de campagne in februari losbarst moet blijken of deze strategie van een zachte landing is gelukt.
- Volgens FD profiteert vooral Rutte van de val -hij heeft zijn politieke tegenstanders een troef uit handen genomen door de val van het kabinet. Door af te treden voldeed hij aan de roep om verantwoordelijkheid te nemen voor de toeslagenaffaire. Door dat te koppelen aan goede voornemens om het toeslagenstelsel te veranderen, de waarborgen van de rechtsstaat te versterken en de deuren van de Trêveszaal en de andere machinekamers van de macht open te gooien, maakt hij zijn 'doorstart'. Rutte is volgens de krant 'ongenaakbaar' voor zijn huidige rivalen, waardoor vooral corona 'Ruttes enige serieuze rivaal' is.
- Zo wordt de toeslagenaffaire vooral vanuit een politieke context becommentarieerd. En hoewel de meeste aandacht uitgaat naar die 'politiek achter' de val van het kabinet en de implicaties voor de crisisaanpak, de verkiezingen en de positie van de hoofdrolspelers, komen ook de gedupeerden van de toeslagenaffaire in beeld. Echter, ook daar ligt de focus toch wel veel op hun reactie op het aftreden en een stuk minder hoe het met hén gaat: alsof ook in de val van het kabinet over de toeslagenaffaire 'Den Haag' belangrijker wordt gevonden dan de gedupeerden waardoor het kabinet juist is gevallen.
- In de media daarnaast volop onduidelijkheid over de gevolgen voor de crisisaanpak. Niet iedereen is er zeker van dat die op dezelfde voet zal doorgaan als voor het aftreden van het kabinet. AD haalt de (veel gedeelde) opmerking van viroloog Marion Koopmans aan die sprak van "geen slechter moment" voor aftreden. De coalitiepartijen hebben weliswaar gezegd 'alles te doen wat nodig is', maar volgens AD waren de vier regeringspartijen afgelopen week al verdeeld over de corona-aanpak, bijvoorbeeld over de invoering van een avondklok.
- NRC spreekt daarbij van 'een coalitiebron' die onderlinge spanningen vreet in het licht van de nieuwe Britse virusvariant. De grote vraag is: 'Houden de partijen van Rutte III elkaar nog vast, of kiezen zij er ook op het coronadossier voor om zich meer te profileren richting de verkiezingen?' Ook hier wordt de avondklok als voorbeeld genoemd.
- Het psychologische effect op de samenleving wordt ook besproken, want; 'Welk signaal geeft het kabinet midden in zo'n grote crisis?' Uit onderzoek van I&O Research bleek woensdag dat maar 8% van de kiezers wilde dat het kabinet zou aftreden vanwege de toeslagenaffaire, met als belangrijkste reden de coronacrisis. En uit een peiling door EenVandaag blijkt dat mensen vooral *andere partijen* de schuld geven van de toeslagenaffaire en niet het huidige kabinet. Op plek 1 staat de Belastingdienst (72%); op plek 2 het ministerie van SZW (51%), op plek 3 het ministerie van Financiën (47%), op plek 4 het kabinet Rutte II (43%), op plek 5 het kabinet Rutte III (38%), en op de zesde en laatste plek het Parlement (29%).
- Tot slot: de grote afwezigheid in de discussie is de rol van het Parlement. Dat valt ook Tom-Jan Meeus op: "Het blijft merkwaardig dat in deze affaire zó weinig aandacht gaat naar de rol van de Kamer, die vele malen om verscherpte fraudejacht vroeg. Nota bene de man die de commissie-Van Dam initieerde, Bart Snels (GroenLinks), wilde volgens zijn eerste motie (27 mei) 'met name de rol van de Kamer' onderzoeken. Maar later verdween deze passage uit de motie. Hierna bleek ook in de voorbereidingswerkgroep van de commissie-Van Dam dat een meerderheid geen Kamerleden wilde horen. Wie die meerderheid was zullen we nooit weten: navraag leerde me dat van dit overleg in de Kamer geen notulen zijn. Selectieve openheid is echt geen regeringspecialisme."

2. Algemeen beeld aftreden kabinet Rutte III

De headlines en voorpagina's vanochtend

- **AD** focust op de gevolgen voor de crisisaanpak en kopt op de voorpagina: 'De val van kabinet Rutte III... en dat midden in crisistijd'. De krant herhaalt de woorden van viroloog Marion Koopmans die eerder op Twitter liet weten: "Als ik ff zo vrij mag zijn: worst possible timing (vanuit covid bekeken). Onvoldoende daling, nieuwe varianten, coronamoeheid, lang voorjaar.....en nu een stoelendans erbij. All hands on deck en focus zou fijn zijn."
- **Telegraaf** kopt 'Over en uit' en schrijft op de voorpagina dat het kabinet-Rutte III 'in het zicht van de finish een diepe, maar onvermijdelijke kras heeft opgelopen'. Volgens de krant was het aftreden 'een val in slowmotion'. De landing moest ook zacht zijn, om midden in een gigantische crisis niet te veel brokken te maken.

- **NRC** spreekt van 'een onvermijdelijke val' en dat de 'methode Rutte is uitgewerkt'. Volgens de krant wist het CDA, D66 en de CU maandag dat vrijdag het kabinet zou vallen. De VVD zou later die week tot de conclusie komen die uitmondde in een val die dus onvermijdelijk was.
- **Volkskrant** spreekt op de voorpagina van 'een nieuwe Rutte-doctrine'. Het vraagt zich wel af of de 'rigoureuze maatregelen' die Rutte heeft aangekondigd, wel genoeg zullen zijn.
- **Trouw** spreekt van de 'zachte landing van Rutte III' –een kabinetsval met 'zo min mogelijk schade'. Volgens de krant is het een 'wrange ironie' van Rutte III: noodgedwongen bezwoer het de ene na de andere buitengewone crisis. Maar een kwestie uit de vorige regeerperiode wordt het kabinet in het zicht van de haven fataal.
- **FD** kopt op de voorpagina: 'Vallen en weer opstaan: corona is voorlopig Ruttes enige rivaal'. Volgens de krant heeft Rutte met het opstappen van het kabinet 'zijn tegenstanders in aanloop naar de verkiezingen een belangrijk wapen uit handen geslagen'. Rutte legt hiermee duidelijk zijn lot in handen van kiezers die hem de toeslagaffaire niet aanreken.



De voorpagina's van de landelijke weekendkranten

Media focussen toch vooral op de politiek achter de val van het kabinet...

- De verkiezingen zijn nooit ver weg in de [analyses](#), commentaren, terugblikken en [reconstructies](#). Volgens **AD** bleizen de bewindslieden weliswaar hetzelfde wijze in de uitleg bij aftreden - omdat de rechtsstaat geschonden is, met zoveel gedupeerden, durfde geen van de regeringspartijen VVD, CDA, D66 en ChristenUnie door te gaan – tegelijkertijd was er ruzie achter de schermen, vooral met de VVD. Enerzijds proberen andere partijen, ook van de coalitie, Rutte als hoofdverantwoordelijke neer te zetten in de toeslagenaffaire. En Rutte om zijn beurt probeerde zijn rol zo klein mogelijk te maken: "Ik was niet direct betrokken". Een andere lastige spagaat: gisteren moest de knieval ook weer niet té diep zijn. Want de demissionaire ministers van vandaag, zijn de lijsttrekkers van morgen.
- **Telegraaf** focust op de rol van Rutte en stelt dat hij 'een zetje' nodig heeft gehad van de drie andere coalitiepartijen. Volgens de krant heeft hij zijn best gedaan om het kabinet zo rustig en gecoördineerd mogelijk te laten vallen. Overleg na overleg werkt het kabinet de afgelopen weken toe naar de conclusie die sinds deze week als onvermijdelijk wordt gezien. Maar de kiem voor de val is al veel eerder gelegd, meent de krant: de aankondiging van een parlementaire ondervragen en de haast en intensiteit waarmee die is uitgevoerd.
- In een reconstructie focust **NRC** op de rol van de VVD en specifiek op de manier waarop de spotlights in de toeslagenaffaire is gaan staan op Rutte en zijn 'doctrine'. Ook in de afhandeling van de formele kabinetsreactie op het rapport over de toeslagenaffaire was de Rutte doctrine te zien. Het informeel voorbereiden van besluiten in het Catshuis en het coalitieoverleg, waar niets wordt vastgelegd, is een vaste gewoonte van hem geworden. Ook typisch Rutte was de neiging om deze crisis zo lang mogelijk te regisseren, om te voorkomen dat het kabinet zou vallen in een dramatisch en chaotisch Kamerdebat. Wat de andere coalitiepartijen wél vreemd vonden, aldus NRC: de hele week hoorden ze niets van Rutte. Dat was ongewoon, Rutte staat bekend om zijn hang naar controle. Het was alsof hij zijn knopen had geteld en wist: het kabinet was niet meer te redden –de methode Rutte was uitgewerkt'.
- Volgens **Tom-Jan Meeus** (NRC) had de coalitie dinsdag al kunnen aanvoelen dat Rutte een draai had gemaakt, of zou gaan maken en een einde aan het kabinet zou steunen: hij steunde in de extra MR niet -zoals standaard- zijn minister van Financiën Hoekstra ("kan het ook goedkoper?", maar de vakministers ("het gaat zoveel kosten"). Achteraf deden de premier en Hoekstra er intern relativerend over – maar je had bewindslieden die er een moment van kleine symboliek in zagen: nu het kabinet op het punt stond demissionair te worden, was Ruttes bondgenootschap met Hoekstra, de lijsttrekker van het CDA, blijkbaar niet vanzelfsprekend meer.
- In **NRC** ook aandacht voor de vraag 'hoe nu verder?' Hoe wil de politiek nieuwe, vergelijkbare affaires in de toekomst voorkomen? Met welke wetten heeft de Kamer de afgelopen jaren ingestemd die eveneens vormgaven aan het geïnstitutionaliseerd wantrouwen tegen burgers? Het beantwoorden van die vragen is ingewikkeld en reikt verder dan de kabinetsval. Het gaat in feite om een verandering van een politieke cultuur waar een groot deel van de Kamer de afgelopen jaren onderdeel van was, aldus de krant.
- **Tom-Jan Meeus** reflecteert ook op de rol van het Parlement: "Het blijft merkwaardig dat in deze affaire zó weinig aandacht gaat naar de rol van de Kamer, die vele malen om verscherpte fraudejacht vroeg. Minister van Staat Herman Tjeenk Willink schreef er deze week een scherp stuk over, en ik keek nog eens terug hoe die keuze is gemaakt. Nota bene de man die de commissie-Van Dam initieerde, Bart Snels (GroenLinks), wilde volgens zijn eerste motie (27 mei) 'met name de rol van de Kamer' onderzoeken. Maar later verdween deze passage uit de motie. Hierna bleek ook in de

voorbereidingswerkgroep van de commissie-Van Dam dat een meerderheid geen Kamerleden wilde horen. Wie die meerderheid was zullen we nooit weten: navraag leerde me dat van dit overleg in de Kamer geen notulen zijn. Selectieve openheid is echt geen regeringsspecialisme."

- **Trouw** beschrijft de reden van de noodzaak tot een zachte landing: een eensgezinde aanpak van de crisis en het voortvarend oppakken van het toeslagen dossier. Tegelijkertijd zijn er natuurlijk ook meer 'politieke motieven': Rutte, Hoekstra en Kaag blijven aan als lijsttrekker. Ook daarom is het voor hen van belang dat de kabinetsval zo min mogelijk ruis veroorzaakt. Het is uiteindelijk aan de kiezer om te bepalen of zij de juiste keuze hebben gemaakt door, in tegenstelling tot Asscher, niet terug te treden als lijsttrekker. 'Als de campagne in februari losbarst moet blijken of deze strategie van een zachte landing is gelukt', zo besluit de krant.
- Voor de **Volkskrant** toont Rutte 'persoonlijk berouw'. De toeslagenaffaire is 'absoluut een smet' op zijn premierschap en Rutte zit naar eigen zeggen 'vol schaamte'. Maar ook hier is het 'eigenbelang' niet ver weg: Toch laat de VVD-leider ook nog even vallen dat hij als premier 'geen directe betrokkenheid' had met het dossier en dat vorige jaar zomer pas de ernst van de situatie duidelijk werd.
- De **Volkskrant** is ook van mening dat niet iedereen in de coalitie gelooft dat Rutte werkelijk de illusie heeft gehad dat het kabinet overeind kon blijven. 'Het was gespin', aldus een coalitiebron. Het voordeel: Rutte heeft door zijn staatsmannelijke twijfel te laten uitlekken eerst de tegenstanders van een kabinetsval bediend en vervolgens is hij ook de voorstanders tegemoet gekomen. Het zegt iets over de reputatie die Rutte in zijn tien jaar als premier heeft opgebouwd. Niemand speelt het Haagse spel behendiger dan hij, zo is de communis opinio op het Binnenhof.
- Volgens **FD** heeft Rutte zijn politieke tegenstanders een troef uit handen genomen door het kabinet op te laten stappen. De afgelopen dagen is Rutte niet alleen bezig geweest de zachte landing van zijn kabinet voor te bereiden, maar ook die van hemzelf. Geleidelijk aan daagde bij hem dat aftreden en optreden 'hand in hand' konden gaan. Door af te treden voldeed hij aan de roep om verantwoordelijkheid te nemen voor de toeslagenaffaire. Door dat te koppelen aan goede voornemens om het toeslagenstelsel te veranderen, de waarborgen van de rechtsstaat te versterken en de deuren van de Trêveszaal en de andere machinekamers van de macht open te gooien, maakt hij zijn doorstart.
- **FD** blikt vooruit op de verkiezingsrace en concludeert dat met nog amper twee maanden te gaan, Rutte 'ongenaakbaar' lijkt voor zijn huidige rivalen. Het 'Hoekstra-effect' is groot genoeg om het CDA uit te laten lopen op D66, maar niet groot genoeg om Rutte serieus te bedreigen. Terugkeer van Frans Timmermans in de Nederlandse politieke arena als opvolger van PvdA-leider Asscher had het landschap flink kunnen opschudden. Hij maakte de PvdA in 2019 veruit de grootste in de Europese verkiezingen. Maar Timmermans is te groot geworden voor Den Haag. En een andere favoriet, Ahmed Aboutaleb, staat niet te trappelen. Corona lijkt voorlopig Ruttés enige serieuze rivaal.
- Het terugkerende thema 'Rutte valt en staat weer op, want er is werk aan de winkel' komt ook treffend terug in de cartoon in **Trouw**:



- De schuldvraag komt aan bod bij **EenVandaag** dat de volgende vraag heeft gesteld aan haar panel: 'Wie is vooral verantwoordelijk voor de toeslagenaffaire?' Op plek 1 de Belastingdienst (72%); op plek 2 het ministerie van SZW (51%), op plek 3 het ministerie van Financiën (47%), op plek 4 het kabinet Rutte II (43%), op plek 5 het kabinet Rutte III (38%), en op de zesde en laatste plek het Parlement (29%).

...Maar ook gedupeerden krijgen een rol in de berichtgeving

- Hoewel de meeste aandacht uitgaat naar de 'politiek achter' de val van het kabinet en de implicaties voor de crisisaanpak, de verkiezingen en de positie van de hoofdrolspelers, komen ook de gedupeerden in beeld. Maar ook daar ligt de focus toch wel veel op hun reactie op het aftreden en een stuk minder hoe het met hen gaat: alsof ook in de val van het kabinet over de toeslagenaffaire 'Den Haag' belangrijker wordt gevonden dan de gedupeerden waardoor het kabinet juist is gevallen.

- **Geduceerden van de toeslagenaffaire** die aan het woord komen, regeren in de journaals of schuiven aan bij de talkshows. Ze zijn echter opvallend afwezig in de landelijke kranten dit weekend. Uit de verhalen en reacties van geduceerden doorklinkt een gemengd beeld. Zij vinden het enerzijds 'terecht' dat het kabinet opstapt en zien erkenning in de daad. Echter, 'het weegt niet op tegen alle ellende die het heeft veroorzaakt'. Ook vinden sommige geduceerden dat het opgestapte kabinet gewoon weer verder gaat, zonder dat ze de consequenties van het gevoerde beleid écht voelen. Ook zitten de verantwoordelijke ambtenaren nog 'gewoon op hun plek'. Iemand zegt: "Zij eten er geen boterham minder om. Wij moesten jaren naar de voedselbank en geld lenen van familie. Dat is en in triest." Het vertrouwen in de Staat is sowieso met het aftreden niet hersteld. De woorden van Rutte worden niet geloofd -er lijkt weinig vertrouwen dat het nu wel beter zal gaan.
- **Letsschadejurist Orlando Kadir** (vertegenwoordigt 600 geduceerde slachtoffers en is zelf ook slachtoffer van de toeslagenaffaire) stelt bij talkshow M dat Rutte 'direct na het rapport' op had moeten stappen. Het aftreden van Wiebes en diens opmerking dat hij 'werkelijk niet weet wat hij anders had kunnen doen', noemt Kadir 'beschamend'. Hij uit stevige kritiek dat nog geen enkele geduceerde geld heeft ontvangen. "Nog geen één van mijn cliënten heeft de compensatie ontvangen, ook geen voorschot." Kadir zegt cliënten te hebben bij wie de enveloppen van de Belastingdienst alweer in de bus vallen. Daarin zou staan dat bekeken wordt of de 30.000 euro überhaupt kan worden uitgekeerd. "Er wordt beterschap beloofd, maar dat is niet het geval." Daarbij is volgens hem het bedrag van 30.000 euro voor velen niet genoeg na jaren van schulden. "Mensen hebben tien jaar lang in de schulden gezeten die oplopen van 130.000 tot 180.000 euro. En voor hen is de ellende nog steeds niet over. Het is een grote puinhoop."
- **Advocaat Eva González Pérez**, die tientallen ouders bijstaat en als eerste aan de bel trok over de behandeling van ouders die toeslagen ontvingen, noemt de val van het kabinet 'een eerste stap in de goede richting'.
- En de afwikkeling loopt zeker niet op rolletjes, vinden betrokken juristen, maar ook geduceerden. [Nieuws](#) komt vrijdagmiddag naar buiten dat de Belastingdienst zelf vooraan in de rij staat als schuldeisers om een groot deel van de beloofde vergoeding van 30.000 euro weer te innen. Volgens **SP-Kamerlid Renske Leijten** is dit 'krankzinnig'. Bij Op1 zijn er felle reacties richting minister Hoekstra die aan tafel zit. Presentator Paul de Leeuw wil garanties dat alle geduceerden het volledige bedrag krijgen.
- De brede verwachting is er dan ook dan er de komende weken **meer verhalen** in de media komen van geduceerden van wat er 'nog meer mis' gaat. De druk op het demissionair kabinet zal op het toeslagendossier dan ook flink worden opgevoerd om zo snel mogelijk écht concrete stappen te zetten.

Breaking news tot ver over de landsgrenzen heen

- Ook in het buitenland opvallend veel aandacht voor de val van het kabinet. Buitenlandse nieuwsmedia komen met 'breaking news' na bekendmaking van aftreden van het kabinet en doen in stevige woorden verslag van het nieuws.
- In **Duitsland** stellen media dat de Belastingdienst 'duizenden gezinnen in ellende heeft gestort' en beschrijven de gevolgen voor de geduceerden: werkloosheid, faillissement, echtscheidingen. Media bestempelen de affaire als 'ongekend'. Omdat de ouders enorme bedragen aan kindertoeslag moesten terugbetalen, 'werden velen in een schulden crisis gestort', schrijft bijvoorbeeld Die Zeit. Ook op de site van Handelsblatt wordt geschreven over de gevolgen van de toeslagenaffaire: 'Werkloosheid, faillissementen en echtscheidingen'.
- De **BBC** meldt dat de Nederlandse regering valt op een 'cruciaal moment in de pandemie'. Nederland zit in een lockdown en ministers overwegen nog strengere maatregelen, schrijft de Britse omroep. Een correspondent legt uit wat misging. Nederlandse gezinnen zijn volgens haar 'geruïneerd' door een overheidsapparaat dat is omschreven als "de vijand van het volk". Daardoor "vielen relaties onder druk uit elkaar, raakten mensen hun huis kwijt en spraken moeders in tranen over de financiële en psychische ellende die ze ondergingen nadat ze in het vizier van belastingfunctionarissen waren gekomen". De **Guardian** stelt dat het 'rot dieper zit dan de politiek'. De krant is cynisch en stelt dat 'liever zelf wilde opstappen dan worden weggestuurd door het Parlement'. De Britse krant wijst op het openlijk hinten op 'politieke consequenties' door D66-lijsttrekker Sigrid Kaag die daarmee het lot van Rutte III bezegelde. Bovendien sleepten geduceerde ouders enkele ministers waaronder Wopke Hoekstra en Tamara van Ark voor de rechter, zo onderstreept The Guardian, maar ook het **Amerikaanse CNBC**.
- Ook in **Belgische media** is veel aandacht voor de politieke crisis. Het Belgische VRT Nieuws stelt dat de toeslagenaffaire al twee jaar boven het hoofd hangt van de Nederlandse regering. "De politieke etterbuil barstte eind vorig jaar pas echt uit, toen uit een vernietigend rapport van een parlementaire onderzoekscommissie bleek dat niet alleen hoge ambtenaren, maar ook rechters, parlementsleden én ministers niet op de juiste manier zijn omgegaan met ouders die ten onrechte beschuldigd werden van fraude", aldus de VRT. De Standaard schrijft: "De Nederlandse ambtenarij kan bijzonder performant zijn. Als zij ergens een prioriteit van maakt, kan ze iedereen fijnmalen. Maar de zwakste burgers zijn natuurlijk de eerste slachtoffers. Precies dat gebeurt in de toeslagenaffaire."
- **POLITICO** wijst erop dat het kabinet demissionair aanblijft tot de komende verkiezingen, en dat premier Mark Rutte met de VVD 'mijlenver voorloopt' in de peilingen.

3. Crisisaanpak demissionair kabinet

- In **AD** aandacht voor 'niet iedereen' die gerust is dat dit de beste beslissing was. Zo haalt de krant de opmerking van **viroloog Koopmans** aan die stelt dat het kabinet 'geen slechter moment' had kunnen kiezen. De coalitiepartijen hebben gezegd 'alles te doen wat nodig is', maar volgens het AD waren de vier regeringspartijen afgelopen week al verdeeld over de corona-aanpak, bijvoorbeeld over de invoering van een avondklok. Ook aandacht voor de oppositiepartijen

PvdA en GroenLinks die hebben laten weten dat de regeringspartijen niet bang hoeven te zijn dat zij nu alle maatregelen zullen blokkeren, maar; ze zullen ook niet met alles instemmen. Het AD nuanceert dit door het voorbeeld van VVD aan te halen, dat zich 'faliekant' uitsprak tegen het coronabeleid waardoor de partij daalde in de peilingen (nog voor de partij door ruzie uiteenspatte). Volgens **SGP'er Kees van der Staaij** staat het kabinet 'gelukkig' staatsrechtelijk gezien niets in de weg om de bestrijding van het virus voort te zetten. "Een demissionair kabinet kan alles doen wat 'in het belang van het land noodzakelijk is.' Als iets daaronder valt, is het de coronabestrijding wel." Toch vrezen OMT-leden dat de vier coalitiepartijen zich richting de verkiezingen steeds minder met elkaar verbonden zullen voelen.

- Volgens **NRC** verwachten en hopen coalitiepartijen dat er in de praktijk weinig verandert, want het kabinet voelt dat er nog volop geregeerd moet worden. De krant komt met voorbeelden waar demissionaire kabinetten in crisistijd alsnog besluiten namen. Naar verwachting krijgt Rutte III alle ruimte van de Tweede Kamer om dit te doen. Het aftreden van minister Wiebes wordt door de krant een 'aderlating' genoemd, vanwege zijn rol in de economische steunpakketten sinds het begin van de crisis. Volgens NRC vrezen sommige coalitiepartijen wel degelijk, dat 'het aftreden van het kabinet' politiek verschil maken. De vraag is dus: 'Houden de partijen van Rutte III elkaar nog vast, of kiezen zij er ook op het coronadossier voor om zich meer te profileren richting de verkiezingen?' Volgens een coalitiebron zijn onderlinge spanningen het laatste dat je kunt gebruiken met de nieuwe Britse coronavariant. Het psychologische effect op de samenleving wordt ook besproken, want; 'Welk signaal geeft het middenin zo'n grote crisis?' Uit onderzoek van **I&O Research** bleek woensdag dat maar 8% van de kiezers wilde dat het kabinet nu aftreedt vanwege de toeslagenaffaire, met als belangrijkste reden de coronacrisis.
- Volgens **Telegraaf** is het 'niet helemaal zeker' wat het aftreden betekent voor de bestrijding van de coronacrisis. De garantie dat dit soepel gaat verlopen die premier Rutte niet kan geven is daarvoor het argument. Desondanks 'masseert' Rutte de boodschap in dat het kabinet de coronacrisis gewetensvol zal blijven managen. De val in slowmotion, zoals de krant het omschrijft, moest ervoor zorgen dat er midden in deze crisis 'niet te veel brokken' gemaakt worden. Maar zoals **minister De Jonge** het vrijdag zegt, concludeert de krant: "Ik heb het uit proberen te leggen aan mijn dochter en dat valt niet mee. Je ziet een terugtrekkend kabinet en denkt: oh jee. En dat begrijp ik ook."
- "Er is een risico dat kiezers niet meer zullen luisteren naar een demissionair kabinet dat vrijheidsbeperkende maatregelen oplegt", aldus **Trouw**. Ook zou het volgens de krant kunnen dat de oppositie de regering niet meer voluit steunt in haar coronabeleid. "Maar Rutte heeft zich verzekerd van enige steun bij de oppositie. Hij benadrukte gisteren tot drie keer toe blij te zijn dat **GroenLinks-leider Jesse Klaver** die steun ook expliciet heeft toegezegd."
- Volgens **Volkskrant** is het standaardverzoek van koning Willem-Alexander aan het demissionaire kabinet om ook na de val 'alles te blijven doen wat in het landsbelang noodzakelijk is', dit keer veel meer dan een beleefde lege huls. Wat ook de oppositie benadrukt, volgens de krant. "De vraag is wel hoe het verder gaat met de controversiële delen van het coronabeleid." De avondklok wordt aangehaald als voorbeeld, waar 'een partij als D66' terughoudend in is. "Het gebrek aan een gegarandeerde meerderheid kan het kabinet belemmeren." Maar aan dat gebrek was de coalitie al een tijdje gewend, met nog maar 75 zetels. De Volkskrant stelt dat aftreden zelfs kan omslaan in een politiek voordeel, omdat het makkelijker zaken doen is met de oppositie als die een meerderheid kan regelen. Coalitiepartijen die dat niet prettig vinden, hebben weinig meer over om mee te dreigen, aldus de Volkskrant.
- **AD-hoofdredeur Hans Nijenhuis** kopt: 'Het kon niet, maar het moest wel'. "Nu is het zaak voor Kamer en demissionair kabinet gezamenlijk om ons land te beschermen tegen corona. Die strijd is niet ideologisch, niet electoraal." Nijenhuis stelt dat er een klus te klaren is, 'dat geldt trouwens voor ons allen'.
- **GGD GHOR-voorzitter André Rouvoet** maakt zich [zorgen](#) over de voordelen van een demissionair kabinet die in sommige media worden aangehaald (geen andere /niet-coronadebatten, geen wekelijks Vragenuurtje): "Ik hoor Kamerleden zeggen dat ze nu meer ruimte hebben om bij te sturen." Volgens Rouvoet zal het demissionaire kabinet juist afhankelijk zijn van de ruimte die het krijgt van de Kamer.
- EenVandaag stelt de vraag aan het **EenVandaag-panel**: 'Komt de aanpak van de coronacrisis in gevaar door het aftreden van het kabinet?' 53% vindt van niet; 42% vindt van wel. Een respondent die zich zorgen maakt, zegt bijvoorbeeld: "Er is al maanden onenigheid binnen het kabinet zelf over strengere coronaregels én kritiek van oppositiepartijen. Dat kan nu nog erger worden."
- **Hoogleraar staatsrecht Wim Voermans (Universiteit Leiden)** zegt dat het helpt dat het coronabeleid geen nieuw beleid is. "Ook als je strengere maatregelen wilt nemen, is dat eerder een aanpassing van staand beleid. [...] Als de Kamer het echt niet wil, kunnen ze het altijd nog in een debat tegenhouden." Voermans wijst erop dat het gunstig is dat de Kamer sinds kort dankzij de coronawet officieel met de maatregelen van het kabinet moet instemmen. "Als het kabinet demissionair zou worden en we zaten nog zonder die wet, dan hadden we wel een democratisch probleem gehad."
- De tijd dat een demissionair kabinet helemaal niks meer doet is 'al heel lang voorbij', zegt **emeritus hoogleraar parlementaire geschiedenis Joop van den Berg**. "Staatsrechtelijk gezien verliest een demissionair kabinet zijn bevoegdheden niet." Wat het nog wel en niet mag volgt al decennia uit goed overleg met de Tweede Kamer. Wat betreft de avondklok verwacht Van den Berg niet dat het parlement zo'n maatregel op voorhand controversieel zal verklaren. "Als je het kabinet op zo'n manier bepekt kun je in een crisis ongelukken krijgen."
- **Viroloog en OMT-lid Marion Koopmans**: "Als ik ff zo vrij mag zijn: worst possible timing (vanuit covid bekeken). Onvoldoende daling, nieuwe varianten, coronamoehheid, lang voorjaar.....en nu een stoelendans erbij. All hands on deck en focus zou fijn zijn."

- **Arts-microbioloog en OMT-lid Marc Bonten** reageert op Koopmans met: "Couldn't agree more. De varianten die op ons afstormen (de Engelse voorlop) plaatsen ons in de situatie van feb 2020, maar dan met lockdown + coronamoedeheid. Laat de val & verkiezingen geen invloed op de bestrijding hebben!"
- **FNV-voorzitter Kitty de Jong:** "Zullen we ophouden over de 'val' van het kabinet? Die verwordt namelijk tot onderdeel van de verkiezingscampagne. En zullen overgaan tot de compensatie van de ouders? Nú! En zullen we het dan ook eens hebben over groepen burgers die ook vermalen worden?..."

4. Reacties op optreden vanuit de media, de politiek en de samenleving

De politieke duiders en commentatoren (selectie)

- De politiek-commentatoren en duiders verschijnen -uiteraard- en *masse* in de journaals en bij de talkshows om de vragen die er vooral leven, te beantwoorden. Vragen als: Hoe is de val tot stand gekomen? Is het optreden symbolisch? Hoe nu verder met het kabinet en de crisisaanpak? Verandert de manier van werken nu echt? Wat betekent het optreden voor de gedupeerden? Wat zijn de politieke gevolgen, voor de verkiezingen en voor Rutte? Is de toeslagenaffaire nu afgerond en kan het herstel beginnen? Tegelijkertijd werpen zij zelf ook een hoop vragen op. Hieronder een selectie van de antwoorden op die vragen door enkele politiek-commentatoren en duiders. De gedeelde opvatting is wel dat iedereen het optreden wel zag aankomen en dat het niet alleen symbolisch is, maar ook echt wat betekent. Echter, de politieke afweging is nooit ver weg: het wordt ook geduid als een ingecalculerde val die zo min mogelijke consequenties zal hebben; voor de crisisaanpak natuurlijk, maar óók voor de aankomende verkiezingen.
- **Joost Vullings (NOS):** "In de loop van de tijd, zou je eigenlijk kunnen zeggen, is de coalitie en het kabinet ernaartoe gegroeid naar het besef dat er eigenlijk ook nog één andere oplossing is, naast die inhoudelijke oplossing, en dat is optreden. [...] Ik wil nog wel wat zeggen over het cynisme van het feit van het is symbolisch. Ja het is deels symbolisch, maar de symboliek van niet optreden was denk ik nog groter geweest en dan was het cynisme terecht ook nog veel groter geweest. Dus in die zin denk ik dat het ook wel de enige mogelijkheid was en snap ik dat mensen daar misschien denken 'het is wat laat en vlak voor de verkiezingen'."
- **Frits Wester (RTL):** "Er was wel wat duw-en-trekwerk voor nodig om de VVD zo ver te krijgen. [...] Ja, natuurlijk verder is het voor een deel ook symbolisch, maar ja soms heeft de samenleving vanuit de politiek ook wel wat symbolen nodig om aan te geven dat dit echt niet kan." [Of de val gevolgen heeft voor de crisisaanpak:] "Ik denk het niet. Het kabinet moet daar gewoon mee doorgaan, demissionair of niet demissionair. Een demissionair kabinet moet ook altijd al datgene doen wat noodzakelijk is. Ja, als de boel in brand staat moet je ook gewoon blussen. En vergeet niet: na 17 maart zou het kabinet ook demissionair geweest zijn en is dat virus ook niet uit Nederland ineens vertrokken. Dus dan had het kabinet ook die maatregelen moet blijven nemen. De Tweede Kamerpartijen vanuit de oppositie hebben ook al laten weten dat ze het met het kabinet samen willen blijven doen. Natuurlijk met alle kritiek die er nu ook is, met alle aanpassingen, andere ideeën, andere inzichten, maar dat verandert aan de aanpak van de coronacrisis eigenlijk niks."
- **Ron Fresen (NOS):** "Dit stelt echt wel wat voor en ja het is ook symbolisch, maar ook symboliek kan grote betekenis hebben en dat heeft dit optreden ook. Een voltallig kabinet dat politieke verantwoordelijk neemt voor iets wat zo is misgegaan en dat op zo'n manier doet dat is echt een grote gebeurtenis in de politiek en heeft ook echt wel die betekenis die het zou moeten hebben. Er gaat natuurlijk een schokeffect vanuit naar de overheid waar dingen helemaal mis zijn gegaan. Het signaal is toch 'dit kan zo niet, het moet echt anders'. Het moet echt een trendbreuk markeren met dat verleden waarin dingen fout zijn gegaan en de mensen die verantwoordelijk voor waren, zoals Rutte bijvoorbeeld, zijn vanaf vandaag ook gehouden aan de dingen die ze zeggen te willen veranderen om te zorgen dat het nooit meer gebeurt."
- **Arjan Noorlander (Nieuwsuur):** "Het was natuurlijk een getelefoneerde val en tot zekere hoogte ook wel een politiek berekenende val. Ze hadden er ook wel voor de toekomst belang bij. Maar ik vind dat de afdrank van vandaag toch eigenlijk wel hetzelfde is als de afdrank van de afgelopen weken en maanden. En dat is dat je toch nog steeds met die vragen blijft zitten: hoe kan het toch dat deze burgers door de overheid zo in de knel zijn gekomen? Hoe kan het toch zo dat de rechtsstaat zo ernstig is geschonden, dat mensen om hulp riepen en dat er naar die mensen niet is geluisterd. Hoe kan het dat de overheid zoveel informatie achter heeft gehouden, heeft geprobeerd weg te moffelen, terwijl dat eigenlijk informatie is die publiek zou moeten zijn en die aan de burgers toebehoort. En ja, daar zijn allemaal plannen voor gepresenteerd vandaag om dat te verbeteren. Maar wat zijn die nog waard? Gaat dat echt lukken? En zijn de politici die dat voor elkaar moeten gaan krijgen nog wel daarin te vertrouwen? Want al die maanden, al die jaren hebben ze dat niet gekund. Waarom zouden ze dat in de toekomst wel kunnen? Het worden spannende tijden, niet alleen vandaag, maar zeker ook richting de verkiezingen over twee maanden, waar fundamentele vragen op tafel liggen. Maar voordat al die vragen in een campagne gesteld kunnen worden moet vandaag eerst toch gebeuren. [...] De eerste vuurdoop wat dat betreft komt binnenkort, want het kabinet is nog steeds van plan om snel na te blijven denken over zo'n avondklok. En we weten ook al dat een heel groot deel van de Kamer daar tegen is. We zullen eens kijken hoe lang die afspraak om met zijn allen verstandig te blijven blijft staan." [Over het aanblijven van Rutte:] "Maar het is ook politiek, en politiek is opportunistisch en een belangrijke reden denk ik uiteindelijk ook, laten we eerlijk zijn, dat Rutte wel blijft en Asscher niet is dat Rutte op 42 zetels staat in de peilingen. En Asscher stond slechts op 9. Dus er is voor Rutte ook echt nog wel wat te winnen bij de verkiezingen."
- **Wilco boom (NOS):** "Rutte en Hoekstra nemen de gok dat de kiezers hun dat niet zal aanrekenen en die gok die kunnen ze ook nemen doordat uit opiniepeilingen blijkt dat rechtse kiezers lang niet zo kritisch over die toeslagenaffaire oordelen als linkse kiezers. Kiezers van VVD en CDA vinden het helemaal niet zo nodig dat er wordt afgetreden. Linkse kiezers

vinden dat wel, vandaar dat het voor PvdA-leider Asscher ook zo lastig werd om door te gaan. Het zou hem hebben achtervolgd in de komende verkiezingscampagne, maar Hoekstra en Rutte niet, of in elk geval veel minder. Kijk maar naar de peilingen (...). Of dat over twee maanden, op verkiezingsdag 17 maart, nog steeds zo is dat weten we nu natuurlijk niet. Het achterhouden van informatie wat de Rutte-doctrine is gaan heten dat zal hem in de campagne in elk geval nog heel vaak worden verweten."

- **Fons Lambie (RTL):** "Nou, dit aftreden is natuurlijk een hele symbolische stap, twee maanden voor de verkiezingen, maar het is ook een hele duidelijke schuldbekentenis, ook van premier Rutte en van zijn partij, van de VVD." [Het valt commentatoren als Lambie op dat Rutte in de pers van 14:15 uur maar weinig zei over de fouten die hij persoonlijk heeft gemaakt. Hij zei [pas] na vragen van journalisten dat hij 'niet direct' betrokken was, maar 'indirect eindverantwoordelijk']. Lambie "En reken maar dat dat zinnetje hem wordt nagedragen in het debat volgende week, maar ook in de aankomende verkiezingscampagne."
- **Wouter de Winther (Telegraaf):** "Nou Rutte kan natuurlijk ook tellen. En hij zag ook wel de afgelopen dagen aankomen dat in zijn coalitie er ook niet voldoende steun zou zijn om in het zadel te blijven. Er is aan het begin van deze week, eind vorige week nog wel gesproken over hoeveel zetels hebben we nodig om eventueel te blijven en kunnen alle partijen die zetels ook leveren? En toen werd al duidelijk dat niet alle partijen op die manier in de wedstrijd zaten. Alleen daar was in de coalitie, in ieder geval de VVD het op dat moment niet mee eens. En uiteindelijk zagen zij ook wel dat je in je eentje ook geen kabinet kan besturen." [Zijn ze gedwongen?] "Jazeker. En wat je vanuit de VVD daarover hoort waarom dat nu ineens wel kan wat eerst toch heel erg werd weggeduwd, is dat men zegt dat het komt vanwege het feit dat ze steun veronderstelden inmiddels bij PvdA en GroenLinks over de coronakoers. Ik denk wel dat een belangrijke reden is waarom sowieso de premier sinds het voorjaar heel erg veel steun ontvangt, is vanwege de coronacrisis. En mensen zijn daar gewoon heel erg onzeker over. En in de tijd van een nationale crisis is er een rally around the flag. En ik denk dat dat ook voor veel mensen een reden is om op dit moment niet automatisch te denken: nou weg met die man."
- **Kustaw Bessems (Volkskrant):** "Nou in het eerste gesprek dat je voerde met de slachtoffers van het toeslagenschandaal was eigenlijk het eerste woord dat viel: ongeloofwaardig. En daar hebben ze natuurlijk helemaal gelijk in. Dit is niet geloofwaardig, sterker nog: eigenlijk de manier waarop dit aftreden van het kabinet door Rutte is geregisseerd, daar zie je in een aantal opzichten weer precies de elementen in terug die tot zo'n affaire en eigenlijk tot een crisis in de rechtsstaat, want dat is het, kunnen leiden [...] Eerst wilde Rutte niet aftreden, dat weten we. Dus hij wilde die verantwoordelijkheid niet nemen. Daar was hij toe gedwongen toen bleek dat hij binnen de coalitie niet verzekerd was van steun. Vervolgens wordt er niet open verantwoording afgelegd in de Kamer, maar gaan de coalitiepartijen bij elkaar zitten om dat met elkaar te regelen en allemaal af te hechten. En vandaag op die persconferentie zie je dat de kwestie, voor zover dat mogelijk is met zoiets enorms, door hem toch weer zo smal mogelijk wordt gemaakt: het gaat over toeslagen, het gaat over de Belastingdienst. En zijn eigen verantwoordelijkheid wordt zo vaag mogelijk gehouden."
- **Lamyae Aharouay (NRC):** "Ik vind het eigenlijk best lastig om er meteen een etiket als symbool, om dat er op te plakken. (...) Het moet namelijk nog blijken hoe geloofwaardig het is. Namelijk: in hoeverre wordt het vertaald naar iets dat fundamenteel iets verandert. Dus ik zou zeggen, ik ben best benieuwd hoe het kabinet volgende week, op woensdag, verantwoording aflegt over alles wat er de afgelopen jaren is gebeurd met onder andere de gasten die hier in de eerste ronde aan tafel zaten. Dus of het nou echt ongeloofwaardig of symbolisch is, dat zou ik niet zo stellig willen zeggen nog."
- **Sven Kockelmann** bij talkshow M: "En als ik goed ben geïnformeerd komt er nog wel wat meer ellende over deze affaire naar buiten de komende tijd. En dat blijft dan toch, ondanks het feit dat het kabinet weg is en demissionair is, blijft dat toch telkens terugkeren."

Politiek (selectie)

- **VVD-fractievoorzitter Klaas Dijkhoff:** "Wij steunen dat er voor het kabinet niks verandert als het gaat om coronabestrijding en het steunen van ondernemers."
- **CDA-fractievoorzitter Pieter Heerma:** "Het besluit van het kabinet is terecht. Zeker in deze tijd van grote crisis is het ook een zwaar besluit. Maar het leed dat deze ouders jaren lang is aangedaan is ongekend en groot. Het kabinet neemt daar vandaag politieke verantwoordelijkheid voor en daar heb ik respect voor."
- **Aankomend CDA-fractievoorzitter Wopke Hoekstra:** "Door af te treden trekt het kabinet staatsrechtelijk de ultieme conclusie. Maar ik vind zelf dat ik wel door kan als lijsttrekker." Hij wijst er daarbij op dat hij zich na het aftreden van staatssecretaris Menno Snel eind 2019 sterk heeft gemaakt voor snelle compensatie van een eerste groep gedupeerde ouders en voor een stevige reorganisatie van de Belastingdienst. Hoekstra zegt zich te realiseren dat aftreden de problemen van de gedupeerde ouders niet oplost. Het kabinet moet daarom "absoluut door" met de afhandeling van de affaire op een manier die recht doet aan het leed dat hen is aangedaan. Ook moet alles op alles worden gezet om herhaling te voorkomen. "Daar ligt nog een grote opdracht voor de hele politiek."
- **CU-fractievoorzitter Gert-Jan Segers:** "Een bewogen dag. Het kabinet treedt af omdat de overheid heel lang geen schild is geweest voor heel veel kwetsbare burgers. Hier mijn gedachten over dit terecht aftreden vanwege het ongekende onrecht: [link](#) Hier een korte reactie."
- **D66-fractievoorzitter Rob Jetten:** "Ik vind het persoonlijk het enige logische besluit dat het kabinet vandaag ontslag bij de Koning heeft ingediend. (...) Natuurlijk spannend, zeker in zo'n coronatijd om zo'n besluit te nemen, maar duizenden ouders zijn onterecht als fraudeur bestempeld."

- **D66-lijsttrekker Sigrid Kaag:** "De val van het kabinet over de toeslagenaffaire moet echt een nieuw begin betekenen", vindt D66-leider Sigrid Kaag. Het is volgens haar zaak om vanaf nu "echt te werken aan een ander Nederland waarin dit soort misstanden gewoon niet meer plaats kunnen vinden". Om dat op een geloofwaardige manier te kunnen doen was aftreden wat Kaag betreft de enige optie. "Om het vertrouwen te kunnen herstellen in de politiek, na al deze jaren van weggijken, negeren en ouders en kinderen in een isolement laten, is het belangrijk dat er een daad wordt gesteld en dat kan alleen op deze manier." Kaag erkent dat aftreden zo kort voor de Tweede Kamerverkiezingen in de eerste plaats een symbolische daad is. "Maar symbolen hebben waarde", benadrukt zij. Door op deze manier verantwoordelijk af te leggen laten de partijen volgens haar zien dat zij werkelijk schoon schip wil maken en het land op een andere manier willen gaan besturen.
- **PVV-fractievoorzitter Geert Wilders:** "Terecht dat het kabinet aftreedt. Onschuldige mensen zijn gecriminaliseerd, hun levens verwoest en de Kamer is daarover onjuist en onvolledig geïnformeerd. Maar ongeloofwaardig als de verantwoordelijken stras gewoon weer doorgaan als lijsttrekker." & "Als je dat doet en verantwoordelijkheid neemt, ja, dan hoor je ook je biezen te pakken en anderen, in een nieuw kabinet, andere lijsttrekkers de volgende problemen te laten oplossen."
- **GroenLinks-fractievoorzitter Jesse Klaver:** "Het kabinet treedt af. Het enige juiste besluit. Laat dit tegelijkertijd een nieuw begin zijn. Een keerpunt. Het moment waarop we onze verzorgingsstaat weer op gaan bouwen. En waar op de overheid haar eigen burgers weer vertrouwt. Op 17 maart is het aan de kiezer." & "Ik heb de premier laten weten dat deze kabinetsval wat ons betreft geen gevolgen heeft voor de bestrijding van Corona. Die blijft doorgaan en GroenLinks blijft daarin een bondgenoot van de regering." + "Het is het erkennen van schuld. En dit moet ook echt het begin zijn van een inhoudelijke verandering in Nederland. De afgelopen tien jaar is er een systeem van wantrouwen gebouwd. En daar zijn heel veel mensen het slachtoffer van geworden. Dit moet echt de inhoudelijke verandering betekenen, dit moment van aftreden. Voor mij is het veel meer dan een symbolisch moment. Het is echt het verantwoordelijkheid nemen. En hiermee zegt Rutte: daarmee bekent hij echt schuld. Dat hij en zijn kabinetten verantwoordelijk zijn voor de enorme onrecht dat deze mensen is aangedaan. Dat is een belangrijke schuldbekenenis. En vooral: dat betekent ook dat we niet door kunnen op de oude voet. Dat betekent dat we onze sociale zekerheid, onze verzorgingsstaat opnieuw moeten opbouwen. Nadat die jarenlang is afgebroken. En moeten baseren op vertrouwen in mensen. [...] er komt een debat. Daar hebben we om gevraagd. Dat debat moet zo snel mogelijk zijn op dinsdag. En dat is heel belangrijk om te kijken hoe gaan we nu ook verder met elkaar in deze coronacrisis. En ook: hoe gaan we ervoor zorgen dat er gelijk recht wordt gedaan aan die ouders die allemaal getroffen zijn." [Over Rutte:] "Ik denk dat het niet verstandig is om degene die de afgelopen jaren die verzorgingsstaat heeft afgebroken, nou ja, en eigenlijk heeft tegengewerkt dat het tot een snelle oplossing zijn gekomen voor deze ouders dat je hen daar de leiding van in handen moet geven."
- **SP-fractievoorzitter Lilian Marijnissen:** "Aftreden is de enige juiste conclusie. De rechtsstaat is geschonden. Dit is niet het sluitstuk, maar het begin. De ouders moeten nu hun compensatie krijgen. En deze VVD politiek moet stoppen. Het is tijd voor een eerlijke overheid." + " Wij denken dat dit het enige juiste besluit is dat het kabinet kon nemen op basis van het echt snoeiharde rapport dat er lag over de toeslagenaffaire. Wat ons betreft is het alleen niet het sluitstuk, maar is het pas het begin. Eén, in de zin dat er een parlementaire enquête moet komen, omdat het echte lek nog niet boven is. Vanzelfsprekend is het allereerste wat nu natuurlijk echt moet gebeuren, het compenseren van die ouders. Grof schandaal dat dat tot op de dag van vandaag nog niet geregeld is. En we vinden ook dat de VVD-politiek die dit uiteindelijk allemaal veroorzaakt heeft, dat het tijd is voor een eerlijke overheid. Die zogenaamde Rutte-doctrine (...), dat moet echt stoppen. [...] Als het kabinet het hierbij laat, helemaal niks natuurlijk. En dat mag dus ook echt niet gebeuren. Het compenseren van die ouders is het allerbelangrijkste wat nu moet gebeuren. Als je dan ziet dat een paar weken geleden het kabinet bijvoorbeeld alle ouders dertigduizend euro beloofd, maar tot op de dag van vandaag heeft niemand nog wat ontvangen. Dan is het gewoon voor de bune geweest. Dan is het een politiek trucje geweest en dan gaat het alleen maar over de beeldvorming. En dat is precies wat moet stoppen. Er moet een eerlijke overheid komen die de burgers niet wantrouwt, maar die er voor de burgers is op het moment dat het nodig is."
- **PvdD-fractievoorzitter Esther Ouwehand:** "Het herlezen waard in nasleep val kabinet over toeslagenaffaire: hoe ministers het inmiddels structureel zó organiseren dat ze altijd kunnen zeggen dat ze het allemaal 'niet wisten'. Naast de Rutte-doctrine is dit ook typische Rutte-stijl. Dubbel slecht. [\[NRC-artikel\]](#)" & "Het kabinet kan als demissionair kabinet op dezelfde wijze de coronacrisis blijven bestrijden. De Partij voor de Dieren zal op dezelfde (kritische) wijze het kabinet blijven controleren."
- **SGP-fractievoorzitter Kees van der Staaij:** "Het opstappen van het kabinet gebeurt midden in de coronacrisis. Gelukkig staat het kabinet staatsrechtelijk gezien niets in de weg om de bestrijding van het coronavirus voort te zetten. Een demissionair kabinet kan alles doen wat 'in het belang van het land noodzakelijk is.' Als iets daar onder valt, is het de coronabestrijding wel."
- **50PLUS-fractievoorzitter Coririe van Brenk:** "De verantwoordelijkheden voor de toeslagenaffaire moeten hiervoor de ultieme verantwoordelijkheid nemen. Dat het kabinet nu opstapt is dus volkomen terecht! Wat deze ouders hebben meegemaakt, is dramatisch. Zij moeten snel en ruimhartig gecompenseerd worden voor de geleden schade."
- **DENK-fractievoorzitter Farid Azarkan:** "Met alleen aftreden wordt geen recht gedaan aan het enorme leed van de ouders. Daarom zal DENK volgende week bij het debat een motie indienen om alle betrokken (oud-)bewindspersonen strafrechtelijk te vervolgen." + "Ten aanzie van corona zeker. Ik denk dat we ons op dezelfde manier opstellen: constructief, maar kritisch. En dat betekent dat het kabinet ten aanzien van deze crisis zeker alles moet doen wat nodig

is. Alleen: daar is wel de steun voor nodig van het parlement. En wij zullen ons daarin hetzelfde als in de afgelopen maanden opstellen. Namelijk verantwoordelijkheid mee willen dragen, maar wij zullen vanzelfsprekend de voorstellen steunen die goed zijn. Waarvan wij vinden dat ze goed zijn. En als ze niet goed zijn, zullen wij daar tegen zijn. Maar het kabinet moet wel leiding blijven geven in deze crisis ten aanzien van corona. Nou ja, omdat mensen natuurlijk ook angstig zijn. En van huis uit kijken en zeggen: wat gebeurt er nu verder met ons land. En nogmaals: ten aanzien van corona: we zitten in een grote crisis. Daar moet juist dit kabinet leiding aan geven. En ik vind het ook hun taak om de verantwoordelijkheid die ze nu hebben genomen betekent dat ze een heleboel dingen niet meer kunnen doen. Maar ten aanzien van corona moeten ze blijven doen wat ze moeten doen. Daarbij kunnen ze rekenen op de steun, mits dat de voorstellen zijn waarvan wij vinden dat ze goed zijn."

- **FVD-fractie voorzitter Thierry Baudet:** "Als Rutte en Hoekstra het zouden menen, als ze écht verantwoordelijkheid zouden willen nemen voor het toeslagenschandaal, zouden ze zich – net als Asscher – terugtrekken als lijsttrekker. Zolang ze dat niet doen is dit "aftreden" niets dan symboolpolitiek voor de bühne."
- **CDA-Kamerlid Pieter Omtzigt:** "Door af te treden heeft het kabinet onder deze omstandigheden een juiste conclusie getrokken. Het snoeiharde rapport 'Ongekend Onrecht' heeft aangetoond dat de kern van het probleem veel dieper zit dan velen lang dachten: de grondbeginselen van de rechtsstaat zijn geschonden [...] En de overheid verstrekte onvolledige en onjuiste informatie aan de Kamer, de pers en zelfs de rechtbanken. Hierdoor duurde het veel langer voordat de waarheid boven tafel kwam." Volgens Omtzigt heeft het rapport "de ogen van de politiek eindelijk geopend, waar de ellende van duizenden ouders en hun kinderen jarenlang een grote blinde vlek was". Het helpen van die slachtoffers verdient nu absolute prioriteit, vindt hij. "Maar het aftreden van het kabinet zal slechts symbolisch zijn als het niet gepaard gaat met het oplossen van de kernproblemen die onze rechtsstaat aangetast hebben."
- **SP-Kamerlid Renske Leijten:** "Het aftreden van Rutte3 is terecht en niet symbolisch. Het is intens verdrietig om te beseffen dat als er eerder serieus geluisterd en gesproken was met gedupeerde gezinnen, dan was enorm veel leed voorkomen. Dit mag nooit meer gebeuren." Leijten uit veel kritiek dat nog 'geen enkele gedupeerde' de beloofde 30.000 euro heeft ontvangen. Over het nieuws dat de Belastingdienst als schuldeiser een deel van dat geld zal invorderen zegt ze: "Dit is echt krankzinnig. Aan de ene kant erkent de Belastingdienst een grote fout te hebben gemaakt en geven ze toe ouders te moeten compenseren, de andere kant zegt 'we hebben nog geld tegoed dat willen we incasseren'. Bizar dat de minister-president het ontslag van het kabinet staat aan te kondigen hierover en tegelijkertijd de Belastingdienst niet wil bewegen op schulden. Die 30.000 euro is bedoeld zodat mensen iets kunnen doen voor de toekomst van hun leven. Om de studie van hun kinderen te betalen, onderhoud aan het huis te doen of tóch een keer op vakantie te kunnen. Dat is niet voor de Belastingdienst!"
- **Interim-fractie voorzitter Lilian Ploumen** noemt het aftreden van het kabinet 'symbolisch' en wijst erop dat mensen nog steeds in diepe ellende zitten. "Ook de kern van het probleem - het toeslagensysteem - is niet aangepakt. Net zoals er nog altijd geen opheldering is over discriminatie door de belastingdienst. Het vertrouwen in de rechtsstaat is aangetast, daarover kan het kabinet een stevig debat tegemoetzien."
- **PvdA-Kamerlid John Kerstens:** "Van 'onvoldoende wendbaar' rondom de vaccinatiestrategie nog geen twee weken terug naar de overtreffende trap van wendbaar bij het terugtreden vanwege de kindertoeslagaffaire en tegelijk melden dat je wel gewoon doorgaat vandaag. Mark Rutte kan het. En komt er mee weg."
- **GroenLinks-Kamerlid Suzanne Kröger:** "De jeugd van 80,000 kinderen verwoest, vat een vertegenwoordiger van de ouders de pijn van het kinderopvangaffaire samen. Het kabinet treedt vandaag af. Maar we hebben nog een lange weg te gaan om het vertrouwen te herstellen."
- **Kamerlid Femke Merel van Kooten – Arissen:** "Goed dat er verantwoordelijkheid genomen wordt door kabinet. Maar! Het is luf dat zij niet éerst het politiek debat met de Kamer aangaan. En: slechts "symbolisch" aftreden mogen we niet accepteren; hoofdrolspelers moeten van politieke toneel verdwijnen."
- **Kamerlid Henk Krol:** "De val van het VVD/CDA/D66/CU-Kabinet is terecht en het blijft uiterst wrang dat tot op de dag van vandaag geen van de ouders de toegezegde 30.000 euro compensatie heeft ontvangen."

Sentiment op social media

- Op social media (Twitter vooral) is de toeslagenaire uiteraard hét onderwerp van gesprek van vele tien duizenden reacties op het aftreden van het kabinet. De hashtag #toeslagenaire is de afgelopen 48 uur trending topic nummer 1. De toeslagenaire en de val van het kabinet zorgen op Twitter, evenals in de reguliere media, vooral voor discussies over de politieke implicaties. Het gaat veel meer over de positie van Rutte, het aftreden van minister Wiebes, de gevolgen voor de verkiezingen en een stuk minder over de gedupeerden. Ook de eventuele gevolgen voor de coronacrisisaanpak staat veel minder centraal.
- Drie geluiden komen vooral naar voren. Men spreekt zich op vooral uit tegen Rutte. Als Rutte weer op de kieslijst komt te staan, is de val van het kabinet 'alsnog symbolisch' geweest, zo vindt men. De val van het kabinet zou bovenal het einde van de carrière van Rutte moeten betekenen. Consequenties voor de andere lijsttrekkers worden nagenoeg niet genoemd. Daarnaast is er vooral aandacht voor de gang van zaken afgelopen week; de draai die het kabinet maakte van niet aftreden, naar wel aftreden en de dus 'slome' val, volgens sommigen. Net zo sloom als 'de sneeuw die op zich laat wachten', wordt er gepraat. Ook vraagt men, net als FNV-voorzitter Kitty de Jong, aandacht voor de afwikkeling van de toeslagenaire.